

Mittava yksityisalojen eläkeuudistuspaketti on menossa lainsäädäntövaiheeseen. Uudistuksen vetäjän mielestä kaikki tiedossa olevat ongelmat on ratkaistu yhteisymmärryksessä, mutta uusia ongelmia tulee aina vastaan sitä mukaa kun työelämä muuttuu.

Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen toimitusjohtaja Kari Puro on toiminut yksityisalojen työeläkeuudistusta valmistelevan, työmarkkinoiden keskusjärjestöjen asettaman neuvotteluryhmän puheenjohtajana.

Suomen eläkestrategia valmistumassa

– toimitusjohtaja Kari Puron haastattelu¹

Heikki Taimio
Vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos

Voisitko näin aluksi kuvailla lyhyesti rooliasi Suomen eläkeuudistuksen vetäjänä?

“Työeläkkeiden synty ja kehitys on aina ollut työmarkkinoiden keskusjärjestöjen käsissä – heidän neuvottelemaansa, heidän sopimaansa, ja heidän rahoittamaansa. Tämäkin uudistus perustuu työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimukseen. Olen lähinnä ollut tekninen avustaja näissä neuvotteluis-

sa. Olen myös koettanut ohjailla valmistelua Eläketurvakeskuksessa ja työeläkelaitoksissa. Valmistelussa on ollut mukana kymmeniä ellei satoja ihmisiä, joille on pitänyt välittää tietoja siitä, mitä keskusjärjestöt haluavat selvittää ja tutkia, ja toisaalta neuvotteluryhmälle on kerrottu näiden selvitys-

¹ Haastattelu on tehty 4.12.2002.

ten tuloksista. Kun on ollut erimielisyyksiä, niin olen yrittänyt vaikuttaa neuvotteluihin siten, että haetaan yhteisymmärrystä.”

Eikö missään vaiheessa harkittu asian ottamista pois työmarkkinajärjestöiltä, ja sitä valmistelisi yksinomaan esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriö ja maan hallitus?

“On selvää, että maan hallitus voi aina asettaa komiteoita valmistelemaan asioita. Itse asiassa niitä on paljon käytettykin. Silloinkin kun työeläkesopimus alun perin tehtiin, se syntyi komiteassa, jonka Fagerholmin hallitus oli asettanut v. 1956. Komiteoiden käyttäminen ei kuitenkaan ole merkinnyt sitä, että työmarkkinoiden keskusjärjestöt olisivat missään vaiheessa antaneet neuvottelumandaattiaan pois. Jos komiteoissa on syntynyt hyviä ratkaisuehdotuksia, niin niistä on voitu sopia ja ne ovat muuttuneet lainsäädännöksi. Ellei komiteoiden ehdotuksista ole syntynyt yhteisymmärrystä, ei niitä yleensä ole toteutettu. Viime vuosina keskusjärjestöt ovat pitäneet neuvotteluryhmää sopivana valmistelutapana.”

Miksi eläkeuudistusta tarvitaan?

Mistä eläkeuudistuksessa pohjimmiltaan on kysymys?

“Ensimmäisessä tavoitteellaan, että työeläkejärjestelmän taloudellinen kantokyky kestää ikärakenteen muutoksen ja eliniän pitenemisen. Kun eläkemenojen tasapainotila ennen uudistusta oli noin 34 prosentissa palkoista v. 2050, niin nämä ratkaisut pudottavat sen 28–30 prosenttiin (kuvio 1). Eläkemaksu nousi nykyllä lainsäädännön perusteella 31–32 %:iin palkoista, ja uudistus pudottaisi sen 26–27 %:iin. Bruttokansantuotteen kasvuksi on tässä oletettu keskimäärin 1,75 % vuodessa ja eläkerahastojen keskimääräiseksi vuotuisiksi reaaliutuotoksi 3,5 %.

Nämä maksuennusteet perustuvat keskeiseltä osin olettamukseen keski-

määräisen eläkkeellejäämisiän nousmisesta 2–3 vuodella seuraavan 30–40 vuoden aikana sekä elinaikakertoimen käyttöönottoon. Keskimääräisen eläkkeellejäämisiän myöhentämiseksi luodaan ikääntyneille työntekijöille merkittäviä taloudellisia kannustimia, mikäli he jatkavat työntekoa, ja samanaikaisesti varhaiseläkkeiden saamisethoja hieman kiristetään.

Keskimääräisen eläkkeellejäämisiän nosto tähtää myös työvoiman saataavuuden turvaamiseen tulevaisuudessa. Meillä tapahtuu työvoiman kysyntätarjonta-tilanteessa dramaattinen muutos lähivuosina. Kun aikaisemmin työmarkkinoille on tullut vuosittain keskimäärin noin 10 000 henkilöä enemmän kuin sieltä on lähtenyt eläkkeelle,

niin nyt asia kääntyy päinvastoin: tästä eteenpäin seuraavat 30–40 vuotta työmarkkinoilta lähtee eläkkeelle 10 000 ihmistä vuodessa enemmän kuin sinne tulee. Meillä lähdetään myös eläkkeelle poikkeuksellisen varhain esimerkiksi muihin Pohjoismaihin verrattuna. Se on kestävätilanne sekä eläkkeiden rahoituksen että koko kansantalouden kannalta.

Työntekijäin eläkelaki säädettiin pysyvässä, vakituisessa työsuhteessa olevan työntekijän eläkejärjestelmäksi – siinä oli alun perin 6 kuukauden työsäoloehto. Nyt työsuhteet ovat päättyneet, ja on syntynyt oma lainsäädäntö lyhytaikaisia työsuhteita varten. Alunperin ajateltiin, ettei pitkiä työsuhteita olekaan maatalous-, metsä-, sa-

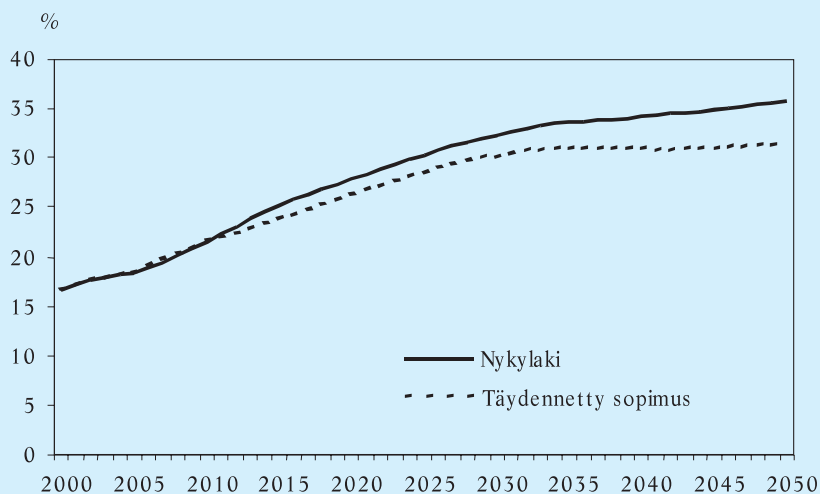
Yksityisalojen eläkeuudistus pähkinänkuoressa

Vuoden 2005 alusta voimaan astuvaksi tarkoitettussa yksityisalojen työeläkeuudistuksessa eläkettä alkaa karttua jo 18 vuoden iässä nykyisen 23 vuoden sijasta. Vuotuinen karttuma on 1,5 % palkasta 18–52-vuotiailla, 1,9 % 53–62-vuotiailla, ja 63–68-vuotiaat saavat 4,5 %:n ns. superkarttuman. Vuosittain karttuneet eläkepalkat nostetaan eläkkeellelähtövuoden tasoon palkkakertoimella, jossa palkkaindeksin paino on 80 % ja hintaindeksin 20 %. Näin laskettu eläke on riippumaton siitä, monessako työsuhteessa se on ansaittu. Vanhuuseläkeikä on joustava, 63–68 vuotta. Eläkettä karttuu myös palkattomilta jaksoilta sekä ajoilta, joilta maksetaan ansiosidonnaista etuutta, myös alle 3-vuotiaan lapsen hoitovapaan ja tutkintoon johtaneen opiskelun ajalta. Yli 53-vuotiaiden työntekijöiden eläkemaksu muodostuu noin 27 % korkeammaksi kuin nuoremman. Uudistukseen sisältyy suoja säännös henkilöille, jotka siirtyvät eläkkeelle ennen vuotta 2012 työsuhteesta, joka on ollut voimassa ennen vuotta 2005. Heille lasketaan sekä nykyisten että uusien sääntöjen mukainen eläke, ja parempi eläke myönnetään.

Yksilöllinen varhaiseläke poistuu 1944 ja sen jälkeen syntyneiltä, ja osa-aikaläkkeen ikäraja nousee v. 2003 58 vuoteen 1947 ja sen jälkeen syntyneillä. Työtömyyseläke poistuu 1950 ja sen jälkeen syntyneiltä, ja sen tilalle tulee ikääntyneen työntekijän työttömyysurva, jonka alaikäraja on 57 vuotta. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle voi siirtyä aikaisintaan 62-vuotiaana, mutta vain työtön voi siirtyä sille ilman varhennusvähennystä, joka on 0,6 % jokaista varhennettua kuukautta kohti ennen 63 vuoden ikää. Työkyvyttömyyseläkkeisiin tulee ns. viiden vuoden malli, jossa eläke lasketaan työkyvyttömäksi tuloa edeltäneiden viiden vuoden ansioiden perusteella ottaen huomioon myös palkattomien jaksojen ansioperuste. Tulevan ajan karttuma on 1,5 % vuodessa 50 vuoden ikään saakka ja 1,3 % vuodessa 50–63-vuotiaalle. Tuleva aika liitetään kaikkiin työkyvyttömyyseläkkeisiin.

Nykyinen työhistorian korkeimman eläkepalkan suhteutettu 60 %:n eläkekatto poistuu. Vuodesta 2009 lähtien otetaan käyttöön elinaikakertoimet, jotka lasketaan jokaiselle ikäluokalle 62 vuoden iässä ja jotka pienentävät eläkettä elinikäodotteen kasvaessa. Pienennyksen voi kompensoida jatkamalla työntekoa. Uudistukseen sisältyy eläkkeiden lisärahoitus (7,5 % palkkasummasta) v. 2003–2013. Tarkoitus on myös yhdistää yksityisalojen työeläkelait, TEL-, LEL- ja TaEL-lait yhdeksi eläkelaitiksi 1.1.2005 alkaen tai niin pian kuin se on teknisesti mahdollista. Valtion ja kuntien eläkkeistä neuvotellaan erikseen.

Kuvio 1. Eläkemeno % palkoista 2005–2050.

Lähde: Eläketurvakeskus

tama- ja rakennusaloilla, joille LEL-lait säädettiin. Siellä kuitenkin työsuhteet ovat pidentyneet. Työsuhteiden pituuksien erot alojen välillä ovat lähes haihtuneet. Perusteet näiden alojen erillisille eläkejärjestelmille ovat työelämän muuttuessa hävinneet.

Lisäksi työeläkkeiden 40 vuoden historian aikana on työolosuhteissa ja eläkejärjestelmässä tapahtunut sellaista kehitystä, joka on tuonut eläkejärjestelmään lukuisia teknisiä epäkohtia. Pahin ehkä on ollut se, että vuoden 1976 indeksiuudistuksen jälkeen täsmälleen samoja eläkemaksuja maksaneiden ja täsmälleen samaa palkkaa saaneiden eläkkeet – riippuen siitä, onko ollut yhden vai useamman työnantajan palveluksessa – lähtivät eriytymään niin, että se on pahimmillaan voinut merkitä useiden kymmenien prosenttien eroa eläkkeessä. Muut olennaisemmat ongelmat ovat liittyneet työkyvyttömyyseläkkeiden tulevan ajan sattumanvaraisuuteen ja palkattomien jaksojen eläkekertymien epäjohtamiskäytännöihin.

Uudistuksessa on yritetty korjata kaikki tiedossa olevat tekniset epäkohdat ja on modernisoitu ja yksinkertaistettu eläkejärjestelmä vastaamaan tä-

män päivän työelämää. Perusajatus on, että työnantaja maksaa kaikesta työstä aina saman vakuutusmaksun ja eläkettä kertyä tietty prosentti palkasta toimialasta tai työsuhteen pituudesta riippumatta. Myös työkyvyttömyyseläkkeen tulevaan aikaan liittyvät epäkohdat korjataan ja palkattomien jaksojen eläketurvaa parannetaan.”

Suomessa väestön ikääntymisen aiheuttamat ongelmat – ikärakenteen muutos sekä erityisesti eläkemenojen kasvu – tulevat vastaan aikaisemmin ja jyrkemmin kuin useimmissa muissa maissa, EU:ssa vain Italian jälkeen. Mistä tämä johtuu? Meillä on siis aikaisemmin syntyneet suuret ikäluokat, ja ne ovat poikkeuksellisen suuria verrattuna myöhemmin syntyneisiin ikäluokkiin?

“Ei siihen tosiaankaan ole mitään muuta selitystä. Meillä ikärakenne on ollut ja on vielä nytkin eurooppalaisit-

tain poikkeuksellisen edullinen. Meillä on ollut paljon työtätekeviä ja vähän eläkeläisiä. Sitten ikärakenne muuttuu hyvin nopeasti eurooppalaisittain toiseen ääripäähän: eläkeläisiä on paljon suhteessa työssä oleviin. Tilanne tasaantuu taas vähitellen lähestyttäessä tämän vuosisadan puoliväliä. Ikärakenteen huononeminen johtuu siitä, että meillä ikäluokkien kokoerot ovat suurempia kuin muualla Euroopassa. Suuret ikäluokat ovat meillä suhteellisesti suurempia, kun taas syntyvyys on alentunut meillä nopeammin kuin muualla Euroopassa, joten nuoremmat ikäluokat ovat vastavasti suhteellisesti pienempiä.”

Näetkö, että kyseisten ongelmien laajuus on jo tajuttu ja sisäistetty päätöksentekijöiden keskuudessa?

“Kyllä eläkepolitiikan osalta. Jos neuvoteltu ratkaisu toteutuu, asia on hoidettu siltä osin kuin se on hoidettavissa eläkepolitiikan avulla. Mutta on selvää, ettei tätä ongelmaa voida hoitaa pelkästään eläkepolitiikalla. Työntekijöiden pysyminen pitempään työel-

mässä edellyttää työelämän kehittämistä niin, että ikääntyneet viihtyvät ja jaksavat töissä. Ja se on työelämän kehittämistä, ei eläkepolitiikkaa. Eläketurvakeskus, eläkeyhtiöt, TELA ja Työterveyslaitos voivat edistää asiaa, mutta viime kädessä on kysymys työpaikoilla tapahtuvasta toiminnasta ja työnantajien aktiviteetista. Siellä asia ei ole vielä mennyt riittävästi läpi. Kuitenkin tämä työvoiman kysyntä-tarjontatilanteen muutos panee työnantajatkin ennen pitkää tarttumaan asiaan.”

Uudistuksessa eläkejärjestelmän taloudellinen kantokyky nostetaan kestäväälle pohjalle, se saataan vastaamaan tämän päivän työelämää ja korjataan sen teknisiä epäkohtia.

Eläkkeelle jääminen joustavammaksi ja myöhemmäksi

1980- ja 1990-luvuilla voimaan astuneiden, erilaisten varhennetulle

eläkkeelle siirtymisen mahdollistavien järjestelyjen vaikutuksista on jäänyt sellainen kuva, että tavattoman suuret joukot ihmisiä tarttuvat uuteen tilaisuuteen aina kun sellainen tarjoutuu. Onko näin, ja jos on, niistä se johtuu? Sanottiinhan jopa hieman ilkeästikin, että nämä järjestelyt olivat keino siivota työttömyyskortistoja. Onko toisaalta suomalaisessa työelämässä jotakin vikaa, kun sieltä halutaan pois yhä aikaisemmin?

“Varhaiseläkejärjestelyitä on ollut monenlaisia. Niillä on ollut erilaisia taustahistorioita. Yksilöllinen varhaiseläke on ollut ennen muuta vastaus vaatimukseen alentaa eläkeikää raskaissa ammateissa. Tutkimukset ovat osoittaneet selvästi, että raskaissa ammateissa tullaan työkyvyttömäksi nopeammin kuin siisteissä konttoritöissä, mutta yksilöllinen vaihtelu on suurta. Toiset tulevat konttoritöissäkin työkyvyttömiksi. Tämän takia kaavamaiset eläkeiän alentamiset ja ammatilliset eläkeiät, joita erityisesti julkisella sektorilla oli ja joita haluttiin 1970- ja 1980-luvuilla tuoda yksityiselle sektorille, ovat huonoja ratkaisuja. Tämän ongelman ratkaisemiseksi kehiteltiin yksilölliset varhaiseläkkeet, joissa saatettiin päästä eläkkeelle yksilöllisesti kevyemmin perusteina kuin työkyvyttömyyseläkkeelle.

Toisaalta työttömyyseläke on ollut vastaus haasteeseen, jonka on aiheuttanut elinkeinorakenteemme muuttuminen 1950-luvulta lähtien nopeammin kuin missään muualla Euroopassa. Suomi on teollistunut nopeammin, tietotekniikka on otettu käyttöön muita nopeammin, ja vielä väki on muuttanut maassa enemmän kuin missään muualla Euroopassa. Lisäksi sodan jälkeinen inflaatio-devalvaatio-sykli ja talouden rakenteellinen suhdanneherkkyys heiluttivat rajusti työvoiman kysyntää. Nämä makrotalouden heilahtelut ovat merkinneet sitä, että yritykset ovat välillä lisänneet, välillä vähentäneet työvoimaa, yrityksiä on mennyt konkurssiin ja uusia on syntynyt. Kaiken tämän aiheuttama paine pal-

kansaa-työntekijöitä kohtaan on ollut varsin suuri. Työttömyyseläke on vastannut oikeaan tarpeeseen eli rakennemuutoksen aiheuttamiin ikääntyneiden työntekijöiden toimeentulo-ongelmiin. Ongelmana on ollut, että yritykset ovat – usein työntekijöidensä myötävaikutuksella – voineet käyttää työttömyyseläkettä työvoimansa nuorentamiseen ja sopeuttamiseen kysyntää vastaavaksi muiden yritysten ja palkansaajien kustannuksella.

Meillä on myös useita muita ongelmia hoidettu alennetulla eläkeiällä, esimerkiksi maatalouden ylituotantoa ja rintamaveteraanien kunniavelkaa. Kaikki nämä tekijät ovat osaltaan johtaneet siihen, että tosiasiallinen eläkkeellesiirtymisikä on jatkuvasti laskenut ja on kansainvälisesti verrattuna varsin matala.”

Keskimääräinen eläkkeellejäämiskäikän on nyt noin 59 vuotta. Eläkeuudistuksen keskeinen elementti on kannustinmekanismi 63–68-vuotiaille, joiden eläke kasvaa mitä myöhemmin he jäävät pois työelämästä. Millaisilla toimenpiteillä ihmiset saadaan pysymään työelämässä 63-vuotiaiksi asti?

“Oletamme työvoiman kysyntä-tarjonta-tilanteen radikaalin muutoksen ja kaikkien eläkepoliittisten toimenpiteiden vaikuttavan niin, että vuoteen 2030 tai 2040 mennessä tämä 2–3 vuoden nousu keskimääräisessä eläkeiässä saavutetaan. Lisäksi ikääntyneiden työntekijöiden kuntoutukseen ja koulutukseen ja työympäristön kehittämiseen tullaan varmasti panostamaan. Realistisuudesta voi sanoa, että tämä ikä on jo saavutettu muissa Pohjoismaissa.”

Uudistuksessa poistetaan eläkekatto. Aiheuttaako tämä yksityisellä sektorilla minkäänlaista hajontaa eläkkeisiin? Julkisella puolellahan on jo keskusteltu, että siitä voi tulla ongelmia.

Realistinen tavoite on, että keskimääräinen eläkeikä nousee 2–3 vuotta seuraavien 30–40 vuoden aikana.

“Tämä on erilainen ongelma julkisella ja yksityisellä sektorilla. Yksityisillä aloilla yhteensovituksen poisto merkitsee sitä, että ne jotka haluavat ja jaksavat olla pitkään työssä voivat saada eläkkeitä, jotka ovat selvästi yli 60 %. Julkisella sektorilla tätä yhteensovitusta vanhojen ansaittujen eläkkeiden osalta ei voida poistaa, koska siellä karttuma oli 90-luvulle asti 2,2 % vuodessa. Näiden vanhojen ansainta-

prosenttien osalta on osapuolten neuvotteluisa löydettävä tarkoituksemukainen ratkaisu.”

Keskimääräisestä elinikäisestä eläkkeestä muodostetaan päivitettyjä arvioita, ja ne otetaan huomioon eläkkeissä?

“Näin tehdään vuodesta 2009 alkaen. Jos elinikä pitenee, elinikäkerroin pienentää kokonaiseläkekertymää. Palkansaajalle jää valittavaksi joko nykyinen eläkeikä ja hieman pienempi eläke tai hieman pitempi työura ja nykytasoinen tai nykyistä parempi eläke.”

Eläkerahastojen tuotto ja kilpailu

Millaiseksi on sitten ajateltu työeläkerahastojen sijoitusstrategia eli kuinka pystytään saamaan aikaan ennustettu 3,5 %:n tuotto ja voiko siihen vaikuttaa jollain tavalla?

“Tältä osin tehtiin työmarkkinoiden keskusjärjestöjen kanssa paljon töitä 1990-luvun puolivälissä. Työeläkeyhtiöihin luotiin kohtuulliset toimintapääomat, eräänlaiset sijoituspuskurit, jotka tekivät mahdolliseksi lisätä osakesijoituksia. Pitkällä aikavälillä historiassa osakkeiden tuotto on ollut parempi kuin muiden sijoituskohteiden. Tällä strategialla on arvioitu, että tulevaisuudessa työeläkerahastojen tuottoja voidaan parantaa. Kukaan ei tietenkään pysty sanomaan, onko varmaa, että osakkeet tuottavat tulevaisuudessakin pitkällä aikavälillä paremmin kuin muut

sijoituskohteet. On kuitenkin perusteltua odottaa, että siitä riskinotosta, joka osakesijoittamiseen liittyy, täytyy tulevaisuudessa maksaa enemmän kuin riskittömistä korkopapereista. Markkinatalouden perusfundamentit johtavat siihen ajatukseen, että tämä oletamus on realistinen.”

IT-kuplan puhjettua pörseissä mentiin aika roimasti alaspäin. Miten tällaisiin nousuihin ja laskuihin pitäisi suhtautua? Eihän esimerkiksi eläkkeensaajien kannata huolestua siitä, jos lyhyellä aikavälillä menee huonosti.

“Meidän eläkejärjestelmämme hyvä puoli on, että sijoitusriski kannetaan kollektiivisesti ja vielä niin, että se heijastuu maksuun eikä eläkkeisiin. Jos sijoitustuotot nousevat, niin maksu alenee. Toisaalta jos sijoitustuotot laskevat, niin maksut nousevat. Eläkeläisen ei tarvitse olla nykyjärjestelmässä huolissaan, tuottavatko sijoitukset enemmän tai vähemmän – se heijastuu vain maksutasoon.”

Miten luonnehtisit kilpailua eläkeyhtiöiden välillä Suomessa?

“Kun työeläkejärjestelmä luotiin 1961 lähtökohtana oli se, että työnantaja voi kilpailuttaa työeläkeyhtiötä, ja sen lisäksi säätiö- ja kassavaihtoehto olivat myös työnantajien käytettävissä. Tuohon aikaan missään muualla maailmassa ei lakisääteisessä sosiaalivakuutuksessa ollut kilpailua, ja näin suomalaiset työeläkejärjestelmän luojat olivat tosi ennakkoluelottomia ja edellä aikaansa. Takaisinlainausjärjestelmästä ja luotonsäännöstelystä johtuen kilpailulla ei tosin ollut kovin suurta taloudellista merkitystä, koska työeläkeyhtiöiden sijoitusten tuotto ja siten hyvitykset eli vakuutusmaksun alennukset olivat käytännössä kaikilla yhtiöillä samansuuruisia. Kilpailla voitiin lähinnä palvelujen laadulla.

Eläkkeensaajan riskit liittyvät eläkemaksujen tasoon mutteivät eläkkeisiin.

Lakisääteisessä sosiaalivakuutuksessa kilpailu on aina rajoitettua. Tuote on sama, yhtiöillä on yhteisvastuu ja osallistuminen työeläkevakuutusten hoitamiseen edellyttää laajaa tietojärjestelmää, markkinat ovat kyllästettyjä. On siis selvää, että kilpailu sosiaalivakuutuksessa on erilaista kuin esimerkiksi ravintoloitten välinen kilpailu. Kuitenkin viime vuosina kilpailu on saanut myös taloudellista sisältöä. Työeläkeyhtiöiden sijoitussalkut ovat eriytyneet, ja se on merkinnyt sitä, että sijoitustuotot ovat myös erilaisia. Erilaiset sijoitustuotot johtavat erisuuruisiin hyvityksiin eli työnantajan vakuutusmaksun alennuksiin.”

Vapaaehtoisessa eläkevakuutuksessa kilpailu näkyy luonnollisesti paljon selvemmin mm. siinä, kun pankit markkinoivat niitä ihmisille. Mutta tässä ei ole mahdollista se, että työnantajat kääntyisivät kilpailuttamaan ulkomaisia eläkeyhtiöitä.

“Silloin kun Suomi solmi sopimuksen EU:hun liittymisestä, sovittiin, että työeläkevakuuttaminen jää Euroopan unionin vakuutusalan yhteismarkkinoiden ulkopuolelle. Kuitenkin mikä ta-

hansa eurooppalainen yhtiö voi tulla ja perustaa työeläkevakuutusyhtiön Suomeen. Ala on siis periaatteessa avoin kansainväliselle kilpailulle, mutta ulkomaisten kilpailijoiden pitää tulla Suomeen ja perustaa suomalainen vakuutusyhtiö, ja ne ovat suomalaisen vakuutustarkastuksen ja valvonnan alai-

Eläkeuudistus alentaa kustannuksia ja parantaa eläkkeitä 95 %:lla palkansaajista. Mitään systemaattisia eroja eri ammattikuntien välillä ei ole löydetty, painottaa Kari Puro.

sia. Tämä johtuu lähinnä siitä, että ytimeltään meidän pakollinen työeläkevakuutuksemme on jakojärjestelmä, ja se edellyttää mm. viranomaisten vahvistamia maksuja, joita yli rajojen tahtuvassa vapaassa vakuutusten tarjonnassa ei voida toteuttaa.”

Yhteisymmärrystä tarvitaan

Julkisuuteen on välittynyt kuva, että työmarkkinajärjestöt ovat riidelleet eläkestrategian yksityiskohdista pitkään ja hartaasti, mm. ns. eläkepalkan määräytymisperusteista. Tämä on tietysti vähän arka asia, mutta mistä nämä riidat ovat pohjimmitaan johtuneet?

“Kysymys oli siitä, että tämä nykyinen järjestelmä suosii niitä, jotka te-

kevät saman työnantajan palveluksessa uran, jossa palkka nousee nopeammin kuin palkat keskimäärin. Mikäli työpaikka vaihtuu, ansaittu eläkepalkka kehittyy kuitenkin vain indeksillä, jossa hintojen paino on 50 % ja palkkojen paino 50 %. Puhtaassa keskipalkkamallissahan eläkettä karttuisi kaikilta vuosilta sen mukaan kuin palkkaa on ansaittu ja saman prosentin perusteella. Saavutettu neuvottelutulos

on kompromissi näiden kahden järjestelyn välillä. Keskipalkkamallista on periaate, että vain todelliset ansiot ovat eläkekattuman perustana. Loppupalkkamallista tulee taas se, että myöhempinä vuosina eläkkeen karttuma on korkeampi.

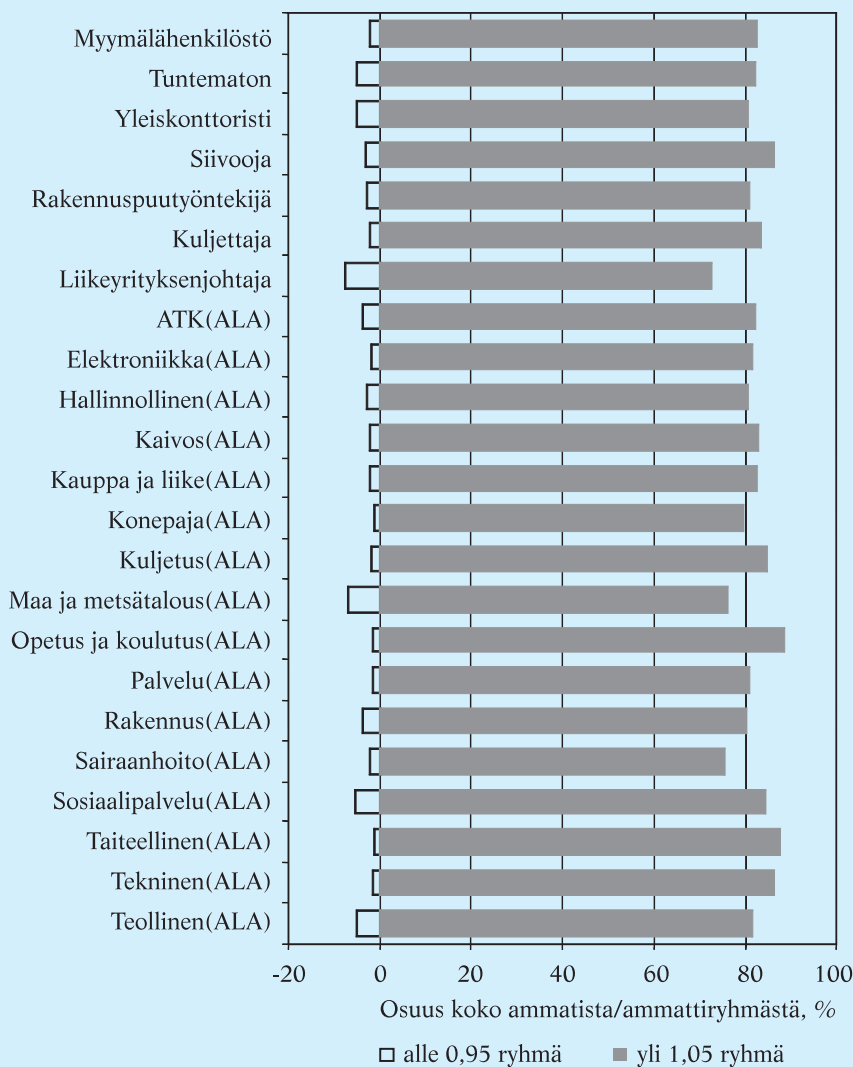
Tämän kompromissin vaikutuksia eläkkeisiin on tutkittu Eläketurvakeskuksen aineistolla, joka sisältää 36 000 vuonna 1998 eläkkeelle jäänyttä hen-

kilöä. Eläkkeet nousisivat uudella laskukaavalla keskimäärin noin 15 %. Tuntuu vähän oudolta, että maksut alenevat ja eläkkeet nousevat, mutta se on mahdollista. Se johtuu siitä, että kun eläkkeellesiirtymisikä nousee, niin ihmiset ovat pitempään töissä, maksuja maksetaan pitempään ja eläkkeellä ollaan lyhyemmän aikaa. Vaikka eläkkeensaajat saavat korkeampaa eläkettä, niin silti kokonaiskustannukset alenevat. Noin 95 % saisi paremman eläkkeen ja noin 5 % saisi huonomman eläkkeen, ja heistäkin enemmän kuin 5 % huonomman saisi vain 2–3 %, mikäli työurat olisivat samanlaisia kuin vuonna 1998 eläkkeelle jääneillä. Mitään johdonmukaisia ammattiryhmittäisiä eroja ei aineistossa tullut esiin (kuvio 2). Tämä on hyvin tasapainoinen ratkaisu.

Kaikki sopimukseen liittyvät eläkkeitä koskevat asiat sisältyvät eduskunnassa käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen. Ne tulevat voimaan vuoden 2005 alusta, jos eduskunta hyväksyy esityksen. Sopimukseen sisältyy myös vakuutusten yksinkertaistaminen. Kaikki yksityisen sektorin työeläkelait yhdistetään yhdeksi laiksi, ja tulevaisuudessa kaikkien työsuhteiden vakuuttaminen voidaan hoitaa yhdellä vakuutuksella. Tämä uudistus pyritään saamaan voimaan niin pian kuin mahdollista.

Sen jälkeen on ratkaistu kaikki tällä hetkellä tiedossa olevat eläkepoliittiset ongelmat. On selvää, ettei tässä montaakaan vuotta mene ennen kuin niitä tulee, sillä eihän eläkejärjestelmä koskaan ole valmis.”

Kuvio 2. Ammattien jakautuminen häviäjien kannalta (henkilöt, joilla TEL, LEL, TAEL-työskentelyä).

Lähde: Eläketurvakeskus